

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
RYŠIŲ REGULIAVIMO TARNYBA**

**LIETUVOS RESPUBLIKOS ELEKTRONINIO PARAŠO ĮSTATYMO
ĮGYVENDINIMO 2014 METŲ ATASKAITA**

2015-03-31 Nr. ND-3

Vilnius

TURINYS

TURINYS	1
IŽANGA	2
SERTIFIKAVIMO PASLAUGŲ TEIKĖJAI	2
SERTIFIKAVIMO PASLAUGŲ TEIKĖJŲ PRIEŽIŪRA.....	7
eIDAS REGLAMENTAS	10
ELEKTRONINIO PARAŠO NAUDOJIMAS.....	10
ELEKTRONINIO PARAŠO INFRASTRUKTŪROS PLĖTRA IR NAUDOJIMO SKATINIMAS	15
PRIORITETINĖS 2015 METŲ VEIKLOS KRYPTYS	18

IŽANGA

Elektroninio parašo kūrimą, tikrinimą, galiojimą, elektroninio parašo naudotojų teises ir atsakomybę reglamentuoja, sertifikavimo paslaugas ir reikalavimus jų teikėjams bei elektroninio parašo priežiūros institucijos teises ir pareigas nustato Lietuvos Respublikos elektroninio parašo įstatymas. Vadovaujantis Elektroninio parašo įstatymo 14 straipsnio 1 dalimi, elektroninio parašo priežiūros institucijos funkcijas atlieka Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija. Pagal Elektroninio parašo įstatymo 14 straipsnio 2 dalies 11 punktą elektroninio parašo priežiūros institucija ne vėliau kaip iki kiekvienų metų balandžio 1 d. parengia kasmetines Elektroninio parašo įstatymo įgyvendinimo ataskaitas ir jas pateikia Lietuvos Respublikos Vyriausybei ir Lietuvos Respublikos Seimui.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2011 m. sausio 17 d. nutarimu Nr. 32 „Dėl elektroninio parašo priežiūros institucijos“ nuo 2011 m. gegužės 1 d. elektroninio parašo priežiūros institucijos funkcijas pavedė vykdyti Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybai (toliau – Tarnyba). Atsižvelgdama į tai ir vadovaudamasi Elektroninio parašo įstatymo 14 straipsnio 2 dalies 11 punktu, Tarnyba parengė ir skelbia Lietuvos Respublikos elektroninio parašo įstatymo įgyvendinimo 2014 m. ataskaitą (toliau – Ataskaita). Ataskaitoje pateikiama informacija apie Lietuvos kvalifikuotus sertifikatus sudarančius sertifikavimo paslaugų teikėjus ir jų priežiūrą, taip pat pateikiama informacija apie elektroninio parašo naudojimą.

Ataskaita parengta remiantis Tarnybos 2014 m. sukaupta informacija ir gautais atsakymais į Tarnybos siųstus klausimynus sertifikavimo paslaugų teikėjams bei elektroninių paslaugų, kurias plačiausiai naudoja elektroninio parašo naudotojai, teikėjams.

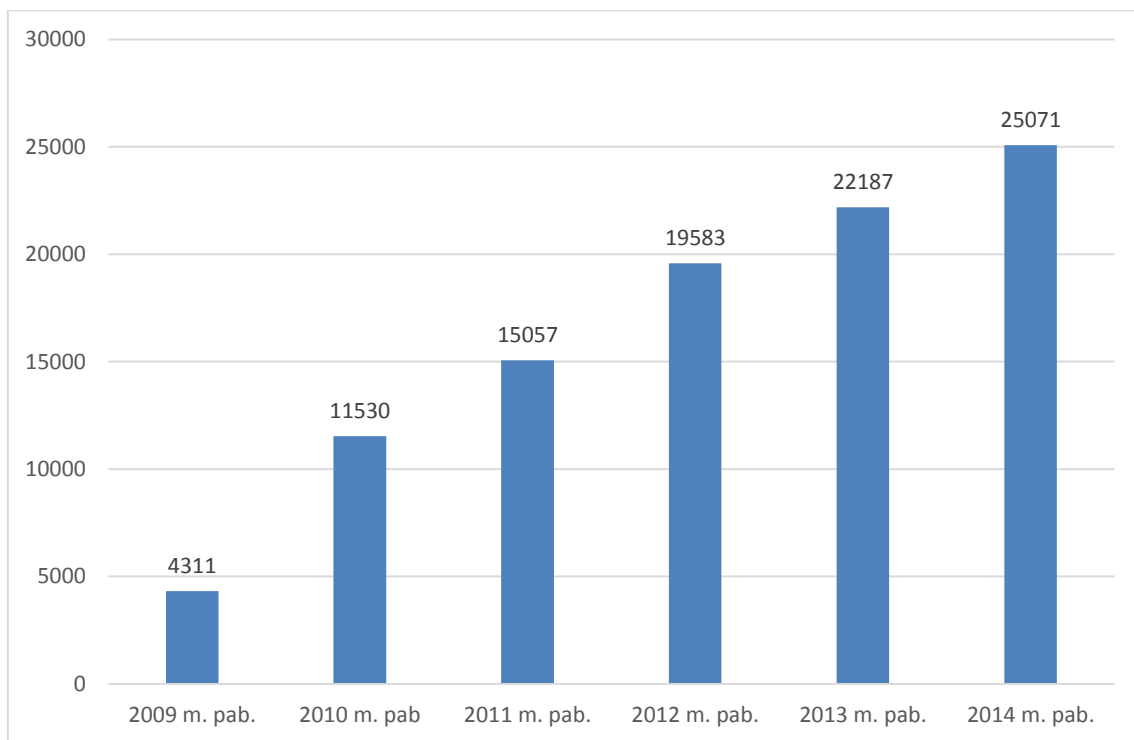
SERTIFIKAVIMO PASLAUGŲ TEIKĖJAI

Per 2014 m. situacija sertifikavimo paslaugų rinkoje nesikeitė – kvalifikuotų sertifikatų sudarymo paslaugas Lietuvoje teikė ir Tarnybos prižiūrimi buvo trys Lietuvos Respublikoje įregistruoti sertifikavimo paslaugų teikėjai: UAB „Skaitmeninio sertifikavimo centras“ (toliau – UAB SSC), valstybės įmonė Registrų centras (toliau – VĮ RC) ir Gyventojų registro tarnyba (toliau – GRT).

UAB SSC iki 2014 m. pab. iš viso buvo sudariusi 25 071 tuo metu galiojusį kvalifikuotą sertifikatą. Palyginimui: UAB SSC iki 2014 m. vasario 10 d. buvo sudariusi 22 187, iki 2013 m. vasario 13 d. – 19 583, iki 2012 m. vasario 23 d. – 15 057, iki 2010 m. pab. – 11 530, o iki 2009 m. pab. – 4 311 tuo metu galiojusių kvalifikuotų sertifikatų (1 pav.).

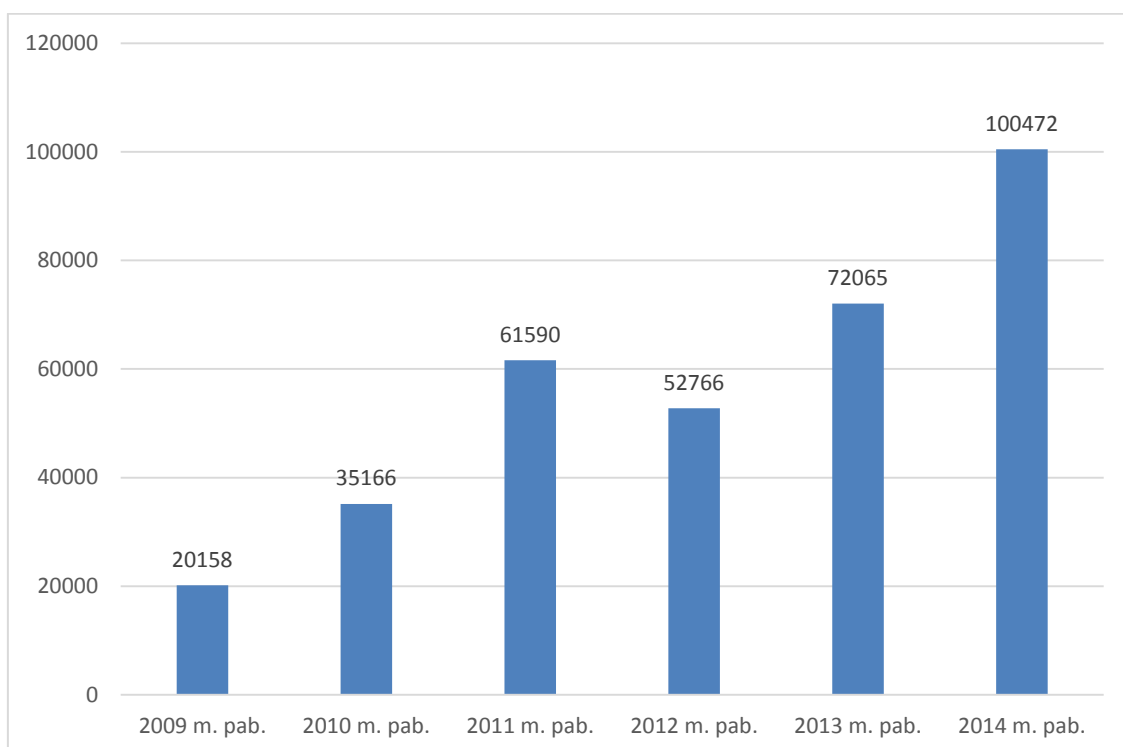
VĮ RC iki 2014 m. pab. iš viso buvo sudariusi 100 472 tuo metu galiojusius kvalifikuotus sertifikatus. Palyginimui: VĮ RC iki 2013 m. pab. buvo sudariusi 72 065, iki 2012 m. pab. buvo sudariusi 52 766, iki 2011 m. pab. – 61 590, iki 2010 m. pab. – 35 166, o iki 2009 m. pab. – 20 158 tuo metu galiojusius kvalifikuotus sertifikatus (2 pav.).

GRT iki 2014 m. pab. iš viso buvo sudariusi 769 129 tuo metu galiojusius kvalifikuotus sertifikatus. Palyginimui: GRT iki 2013 m. pab. buvo sudariusi 903 667, iki 2012 m. pab. – 709 746, iki 2011 m. pab. – 644 465, iki 2010 m. pab. – 451 000, o iki 2009 m. pab. – 219 000 tuo metu galiojusių kvalifikuotų sertifikatų (3 pav.). GRT sudaro kvalifikuotus sertifikatus, kurie įrašomi tik į valstybės tarnautojų pažymėjimus ir asmens tapatybės korteles (toliau – ATK).

1 pav. UAB SSC sudarytų galiojančių kvalifikuotų sertifikatų skaičius iki nurodyto laikotarpio pabaigos (2009 m. pab.–2014 m. pab.¹)

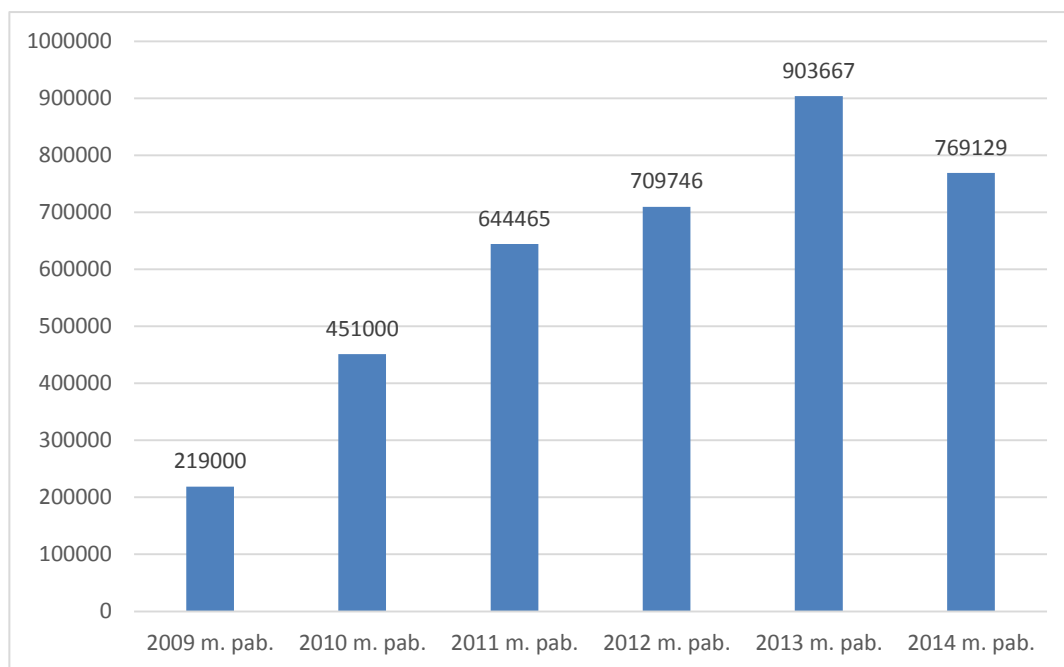
Šaltinis: UAB SSC

2 pav. VĮ RC sudarytų galiojančių kvalifikuotų sertifikatų skaičius iki nurodyto laikotarpio pabaigos (2009 m. pab.–2014 m. pab.)

Šaltinis: VĮ RC

¹ Tarnybai buvo pateikti atitinkamai 2012 m. vasario 23 d., 2013 m. vasario 13 d., 2014 m. vasario 10 d., 2015 m. vasario 9 d. duomenys.

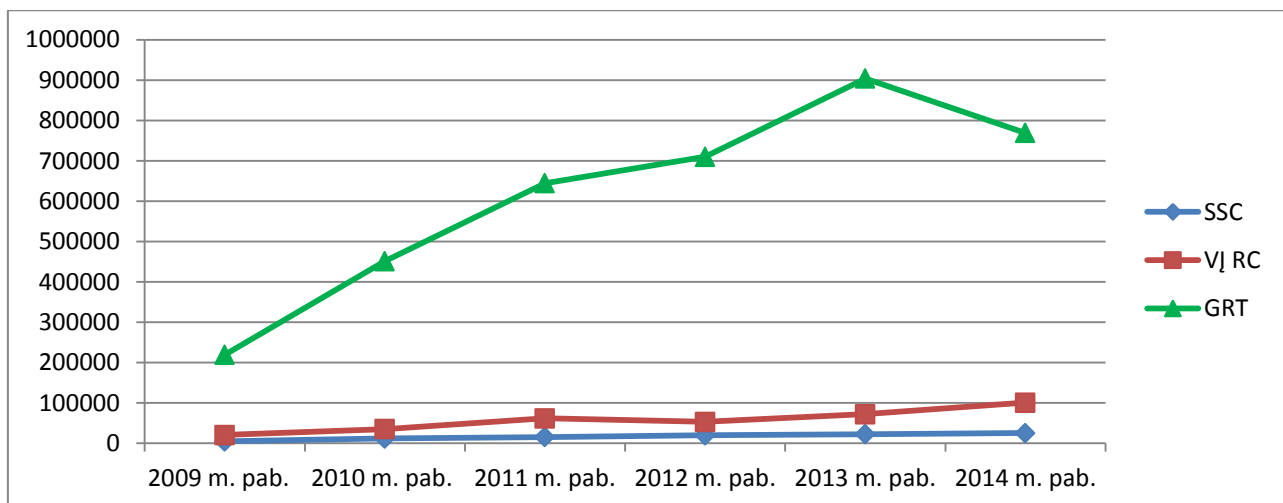
3 pav. GRT sudarytų galiojančių kvalifikuotų sertifikatų skaičius iki nurodyto laikotarpio pabaigos (2009 m. pab.–2014 m. pab.)

Šaltinis: GRT

Bendras Lietuvos sertifikavimo paslaugų teikėjų išduotų galiojančių kvalifikuotų sertifikatų skaičius pateiktas 1 lentelėje. Didžiausias galiojančių kvalifikuotų sertifikatų skaičiaus augimas įvyko 2010–2011 m. (2010 m., palyginti su 2009 m., augo 106 proc., o 2011 m., palyginti su 2010 m., augo 43 proc.). 2012 m. galiojančių kvalifikuotų sertifikatų skaičiaus augimas sulėtėjo (per 2012 m., palyginti su 2011 m., išaugo vos 8,5 proc.), kadangi didelė dalis gyventojų, galinčių ir norinčių įsigyti kvalifikuotus sertifikatus, jau buvo jais apsirūpinusi ir baigėsi 2009 m. išduotų sertifikatų galiojimas (į ATK įrašomų kvalifikuotų sertifikatų galiojimo trukmė – 3 metai). 2013 m. vėl buvo ženklus galiojančių kvalifikuotų sertifikatų skaičiaus padidėjimas – palyginti su 2012 m., bendras galiojančių kvalifikuotų sertifikatų skaičius išaugo 27,6 proc. Tam turėjo įtakos didesnis ATK poreikis nustojus galioti seno pavyzdžio asmens dokumentams. 2014 m. bendras galiojusių kvalifikuotų sertifikatų skaičius sumažėjo lyginant su 2013 m., tačiau vis vien išliko didesnis nei 2012 m. pab.

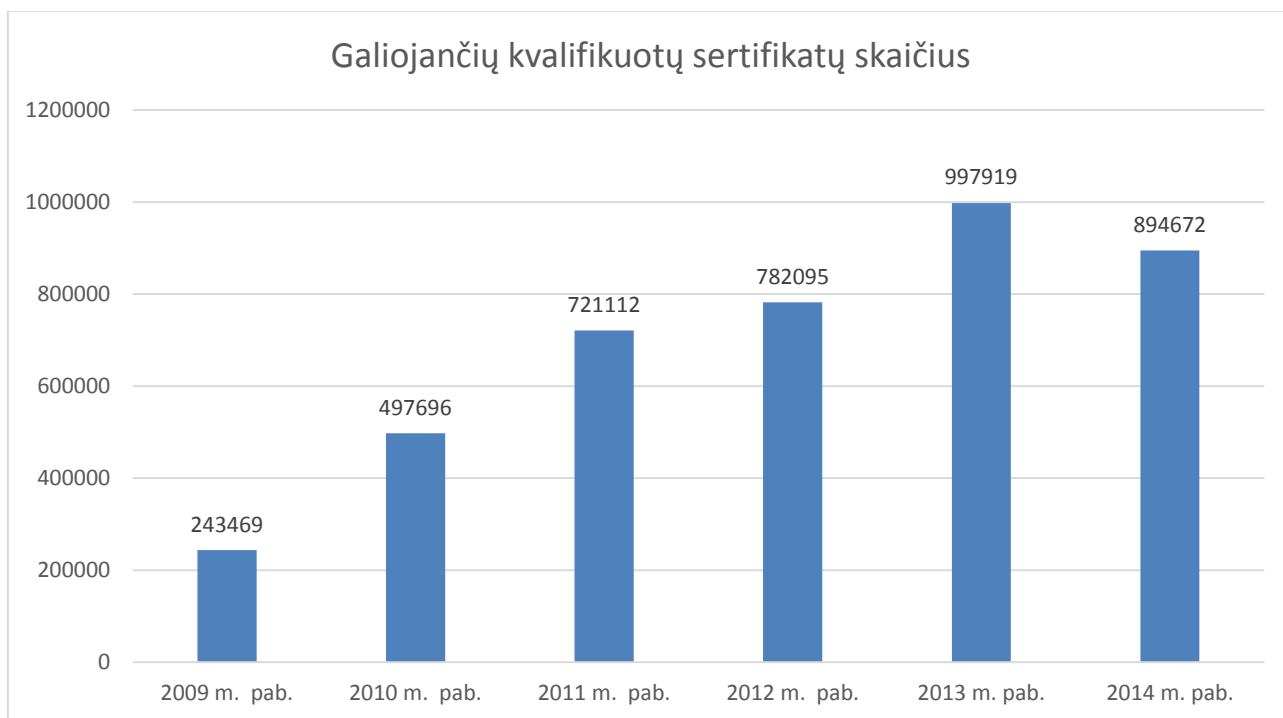
1 lentelė. Kvalifikuotų sertifikatų skaičius 2009 m. pab.–2014 m. pab. pagal Lietuvos sertifikavimo paslaugų teikėjus

Sertifikavimo paslaugų teikėjai	Galiojančių kvalifikuotų sertifikatų skaičius					
	2009 m. pab.	2010 m. pab.	2011 m. pab.	2012 m. pab.	2013 m. pab.	2014 m. pab.
UAB SSC	4 311	11 530	15 057	19 583	22 187	25 071
VĮ RC	20 158	35 166	61 590	52 766	72 065	100 472
GRT	219 000	451 000	644 465	709 746	903 667	769 129
Iš viso	243 469	497 696	721 112	782 095	997 919	894 672

4 pav. Kvalifikuotų sertifikatų skaičiaus augimo dinamika 2009 m. pab.–2014 m. pab. pagal Lietuvos sertifikavimo paslaugų teikėjus

Šaltinis: Tarnyba

5 pav. Bendro Lietuvos sertifikavimo paslaugų teikėjų išduotų kvalifikuotų sertifikatų skaičiaus pokyčio dinamika 2009 m. pab.–2014 m. pab.

Šaltinis: Tarnyba

Lietuvoje kvalifikuotus sertifikatus taip pat galima įsigyti iš registravimo tarnybų, t. y. sertifikavimo paslaugų teikėjų, teikiančių tik pagalbines – asmenų registravimo sertifikatams gauti – paslaugas (kai kvalifikuotus sertifikatus sudaro Lietuvoje arba kitoje Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybėje narėje prižiūrimi ir (ar) akredituoti sertifikavimo paslaugų teikėjai). Prieš pasirašant sutartį kvalifikuotam sertifikatui gauti su tokiu paslaugų teikėju, asmuo turi būti supažindintas su teikiamos paslaugos sąlygomis ir kvalifikuoto sertifikato taisyklėmis, įskaitant informaciją apie bet kokius kvalifikuoto sertifikato naudojimo apribojimus, skundų procedūras ir ginčų nagrinėjimo tvarką, taip pat sertifikavimo paslaugas teikiančius sertifikavimo paslaugų teikėjus. Ši informacija

gali būti perduodama elektroniniu būdu, tačiau turi būti išdėstyta pasirašančiam asmeniui suprantamu tekstu, ir asmeniui suteikiamas protingas terminas su ja susipažinti.

UAB SSC registravimo tarnybos funkcijoms vykdyti naudoja UAB „Officeday“ klientų aptarnavimo tinklą. Lietuvoje taip pat galima įsigyti elektroninio parašo formavimo duomenis ir kvalifikuotus sertifikatus SIM kortelėse iš judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjų (UAB „OMNITEL“, UAB „Bitė Lietuva“, UAB „TELE2“ ir UAB „Teledema“), kurie atlieka VĮ RC registravimo tarnybų funkcijas. Remiantis VĮ RC pateiktais duomenimis, iki 2014 m. gruodžio 31 d. UAB „Bitė Lietuva“ buvo išdavusi 18 346 tuo metu galiojusius VĮ RC sudarytus kvalifikuotus sertifikatus (iki 2013 m. – 10 617, o iki 2012 m. pab. – 7 485), įrašytus į judriojo telefono ryšio aparatuose naudojamas SIM korteles, UAB „OMNITEL“ – 10 356 (iki 2013 m. pab. – 6 745, o iki 2012 m. pab. – 3 620), UAB „TELE2“ – 24 001 (iki 2013 m. pab. – 9 473, o iki 2012 m. pab. – 2 292), UAB „Teledema“ – 1 037 (iki 2013 m. pab. – 463, o iki 2012 m. pab. – 85) (žr. 2 lentelę).

Vykdydama registravimo tarnybos funkcijas, UAB „OMNITEL“ Lietuvoje taip pat registruoja asmenis ir Estijos sertifikavimo paslaugų teikėjo AS „Sertifitseerimiskeskus“ sudaromiems kvalifikuotiems sertifikatams gauti. Remiantis UAB „OMNITEL“ pateiktais duomenimis, iki 2014 m. gruodžio 31 d. Lietuvoje buvo išduoti 17 345 tuo metu galioję AS „Sertifitseerimiskeskus“ sudaryti kvalifikuoti sertifikatai, kurie buvo įrašyti į judriojo telefono ryšio aparatuose naudojamas UAB „OMNITEL“ SIM korteles.

2 lentelė. Kvalifikuotų sertifikatų skaičius 2012–2014 m. pagal judriojo telefono ryšio paslaugų teikėją

Įmonė	2012 m. pab.	2013 m. pab.	2014 m. pab.
UAB „Bitė Lietuva“	7 485	10 617	18 346
UAB „OMNITEL“ ²	15 326	19 504	27 701
UAB „Teledema“	85	463	1 037
UAB „TELE2“	2 292	9 473	24 001

Šaltinis: Tarnyba

Galiojančių kvalifikuotų sertifikatų pasiskirstymas pagal laikmenos tipą, įskaitant ir Estijos sertifikavimo paslaugų teikėjo AS „Sertifitseerimiskeskus“ sudarytus sertifikatus, pateiktas 3 lentelėje ir 6 pav.

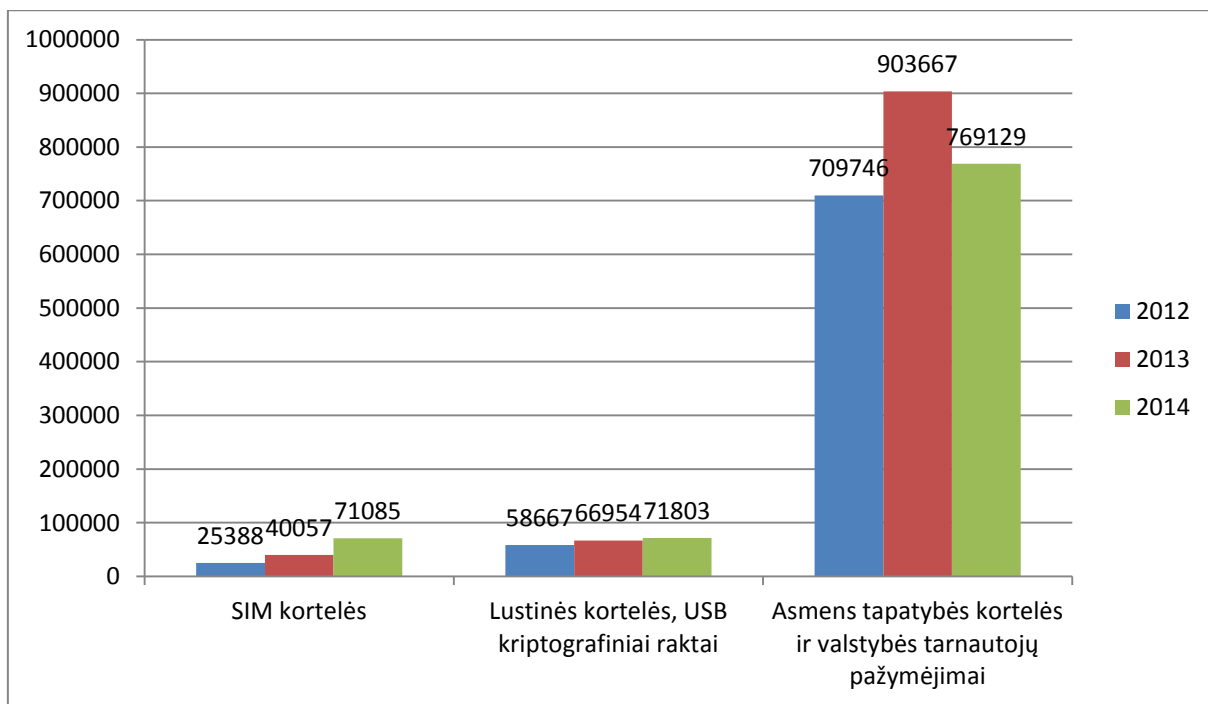
3 lentelė. Kvalifikuotų sertifikatų skaičius 2012 m. pab.–2014 m. pab. pagal laikmenos tipą

Laikmena	2012 m. pab.	2013 m. pab.	2014 m. pab.
SIM kortelės	25 188	40 057	71 085
Lustinės kortelės ³ , USB kriptografiniai raktai	58 667	66 954	71 803
Valstybės tarnautojų pažymėjimai ir asmens tapatybės kortelės	709 746	903 667	769 129

Šaltinis: Tarnyba

² UAB „OMNITEL“ išduotų kvalifikuotų sertifikatų skaičius gautas įskaičiuojant Estijos sertifikavimo paslaugų teikėjo AS „Sertifitseerimiskeskus“ ir VĮ RC sudarytus kvalifikuotus sertifikatus.

³ Išskyrus valstybės tarnautojų pažymėjimus ir asmens tapatybės korteles.

6 pav. Kvalifikuotų sertifikatų skaičiaus dinamika 2012 m. pab.–2014 m. pab. pagal laikmenos tipą
Šaltinis: Tarnyba

Apibendrinus iš sertifikavimo paslaugų teikėjų gautus 2014 m. ir ankstesnių metų duomenis, matyti, kad, palyginti su 2013 m., bendras Lietuvos sertifikavimo paslaugų teikėjų išduotų galiojančių kvalifikuotų sertifikatų skaičius 2014 m. pab. sumažėjo 10,35 proc. (2013 m. pab. buvo **997 919** galiojančių kvalifikuotų sertifikatų, 2014 m. – **894 672**). Taip atsitiko todėl, kad sumažėjo GRT sudarytų galiojančių kvalifikuotų sertifikatų, įrašomų į ATK ir valstybės tarnautojų pažymėjimus, skaičius – 2014 m. kvalifikuotų sertifikatų, kurie nustojo galioti, jų galiojimas buvo sustabdytas ar nutrauktas, skaičius viršijo naujai sudarytų kvalifikuotų sertifikatų skaičių. Kitų sertifikavimo paslaugų teikėjų išduotų kvalifikuotų sertifikatų skaičius augo.

ELEKTRONINIO PARAŠO PRIEŽIŪRA

Pagal Elektroninio parašo įstatymo 14 straipsnio 2 dalį, Tarnyba, kaip elektroninio parašo priežiūros institucija, rengia reikalavimus kvalifikuotus sertifikatus sudarantiems sertifikavimo paslaugų teikėjams, prižiūri, kaip tvarkoma sertifikavimo paslaugų teikėjo surinkta informacija, susijusi su kvalifikuotų sertifikatų tvarkymu ir parašo naudotojų užklausomis, nustato pagalbinių sertifikavimo paslaugų teikimo tvarką, palaiko ryšį su elektroninio parašo priežiūros institucijomis užsienyje, keičiasi informacija, ją kaupia, viešai skelbia ir atlieka kitas funkcijas, apibrėžtas Elektroninio parašo įstatyme ir Tarnybos nuostatuose.

Vadovaudamasi Elektroninio parašo įstatymo 14 straipsnio 2 dalies 11 punktu, Tarnyba iki 2014 m. balandžio 1 d. parengė Lietuvos Respublikos elektroninio parašo įstatymo įgyvendinimo 2013 m. ataskaitą, kurią pristatė Lietuvos Respublikos Seimo Informacinės visuomenės plėtros komitetui ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei.

Vykdydama elektroninio parašo priežiūros funkcijas, Tarnyba 2014 m. analizavo su sertifikavimo paslaugų teikimu ir elektroniniu parašu susijusius standartus, teikė pasiūlymus dėl atnaujinamų standartų projektų, kuriuos rengė Europos standartizacijos organizacijos CEN (pranc. *Comité Européen de Normalisation*), CENELEC (pranc. *Comité Européen de Normalisation*

Électrotechnique) ir ETSI (angl. *European Telecommunications Standards Institute*), įgyvendindamos Europos Komisijos standartizacijos mandatą m460⁴.

Tarnyba teikė informaciją bei metodinę pagalbą sertifikavimo paslaugų teikėjams sertifikavimo paslaugų teikimo nutraukimo, laiko žymos formavimo, Tarnybos pagal 2009 m. spalio 16 d. Europos Komisijos sprendimą 2009/767/EB, kuriuo pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje nustatomos priemonės procedūroms, atliekamoms naudojantis elektroninėmis priemonėmis ir kontaktinių centrų paslaugomis, palengvinti (OL 2009 L 274, p. 36) sudaromo, tvarkomo ir elektronine forma skelbiamo patikimojo sąrašo (toliau – patikimasis sąrašas) klausimais. 2014 m. buvo surengtas susitikimas su suinteresuotais asmenimis ir rinkos dalyviais, siekiant aptarti 2014 m. liepos 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų vidaus rinkoje, kuriuo panaikinama Direktyva 1999/93/EB, (OL 2014 L 257, p. 73) (toliau – eIDAS reglamentas) įgyvendinimo klausimus.

2014 m. gegužės 1 d. įsigaliojo Tarnybos direktoriaus 2013 m. gruodžio 18 d. įsakymas Nr. 1V-1930 „Dėl Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus 2011 m. balandžio 19 d. įsakymo Nr. 1V-407 „Dėl Laiko žymos formavimo paslaugų teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“ (toliau – Įsakymas), kuriuo nauja redakcija buvo išdėstyta Laiko žymos formavimo paslaugų teikimo tvarkos aprašas (toliau – Laiko žymos aprašas). Įsigaliojus Įsakymui, Laiko žymos aprašu reglamentuojama sertifikavimo paslaugų teikėjų, formuojančių laiko žymas, skirtas saugiams elektroniniams parašams, sukurtiems saugia parašo formavimo įranga ir patvirtintiems galiojančiais kvalifikuotais sertifikatais, įrašymo į patikimąjį sąrašą tvarka ir sąlygos. Pastebėtina, kad informacijos apie sertifikavimo paslaugų teikėjus, formuojančius laiko žymas, ir jų teikiamas laiko žymos formavimo paslaugas skelbimas patikimajame sąrašė užtikrina galimybę laiko žymos naudotojams gauti daugiau informacijos apie konkretaus sertifikavimo paslaugų teikėjo teikiamas paslaugas ir lemia didesnę pasitikėjimą jomis. 2014 m. į patikimąjį sąrašą buvo įtraukta informacija apie laiko žymos formavimo paslaugų teikėją UAB „Baltstamp“ ir jos teikiamas laiko žymos formavimo paslaugas.

Pagal Laiko žymos aprašą, laiko žymos formavimo paslaugų teikėjų laikrodžių sietis atliekama su suderintuoju pasauliniu laiku (UTC) (angl. *Coordinated Universal Time*), sudarant galimybę laiko žymos formavimo paslaugų teikėjams sudaryti sutartį dėl laiko žymoms formuoti naudojamos įrangos laikrodžio sieties su bet kuria laiko ir dažnio etalono laboratorija, dalyvaujančia formuojant suderintąjį pasaulinį laiką (UTC) ir įtraukta į Tarptautinio svorio ir matų biuro (BIPM) (pranc. *Bureau International des Poids et Mesures*) pripažintų laboratorijų sąrašą.

Pagal naują redakciją išdėstytą Laiko žymos aprašą, jeigu laiko žymos formavimo paslaugų teikėjas laiko žymos formavimo paslaugas teikia vadovaudamasis Lietuvos standartu LST ETSI TS 102 023 „Elektroniniai parašai ir infrastruktūros (EPI). Strateginiai reikalavimai, keliami laiko žymėjimo paslaugų teikėjams“ ir yra gavęs akredituotos įstaigos išduotą tai patvirtinanti liudijimą (sertifikatą), laikoma, kad laiko žymos formavimo paslaugų teikėjas atitinka Laiko žymos aprašo 9 punkte nurodytus reikalavimus laiko žymos formavimo paslaugų teikėjui. Atsižvelgiant į didėjančią laiko žymų naudojimą ir jų svarbą, Laiko žymos apraše taip pat numatyta, kad apie laiko žymos formavimo paslaugų teikimo nutraukimą abonentai turi būti informuoti prieš 30 dienų.

Vadovaujantis Kliento ir naudos gavėjo tapatybės, kelių tarpusavyje susijusių piniginių operacijų nustatymo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. rugsėjo 24 d. nutarimu Nr. 942 „Dėl Kriterijų, kuriais vadovaujantis klientas laikomas keliančiu mažą pinigų

⁴ Nuoroda internete <http://www.etsi.org/images/files/ECMandates/m460.pdf>

plovimo ir (ar) teroristų finansavimo grėsmę, ir kriterijų, kuriais vadovaujantis laikoma, kad yra didelė pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo grėsmė, sąrašo, Kliento ir naudos gavėjo tapatybės, kelių tarpusavyje susijusių piniginių operacijų nustatymo taisyklių patvirtinimo ir Informacijos apie pastebėtus galimo pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo požymius, Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo pažeidimus ir priemones, kurių buvo imtasi prieš pažeidėjus, pateikimo tvarkos nustatymo“, (toliau – Taisyklės) 10 punktu, finansų įstaigos ir kiti subjektai gali nustatyti klientų – Lietuvos Respublikos piliečių tapatybę jiems fiziškai nedalyvaujant, t. y. nuotoliniu būdu, naudojant kvalifikuotą elektroninį parašą ir tik tais atvejais, jeigu kliento tapatybė, prieš išduodant jam kvalifikuotą sertifikatą, buvo nustatyta jam fiziškai dalyvaujant ir vykdant Taisyklių 3.1 papunkčio reikalavimus. Taisyklių 3.1 papunktyje numatyta, kad finansų įstaigos ir kiti subjektai, Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo nustatytais atvejais privalantys nustatyti kliento tapatybę, kai kliento tapatybė nustatoma jam dalyvaujant fiziškai, reikalauja iš kliento – fizinio asmens dokumentų, kuriuose yra šie duomenys, patvirtinantys jo tapatybę: Lietuvos Respublikos piliečio vardas (-ai), pavardė (-ės), asmens kodas, nuotrauka, parašas. Atsižvelgiant į tai ir siekiant paskatinti kvalifikuotų sertifikatų naudojimą elektroninės bankininkystės paslaugoms gauti, buvo priimtas Tarnybos direktoriaus 2014 m. rugsėjo 11 d. įsakymas Nr. 1V-1195 „Dėl Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus 2011 m. balandžio 19 d. įsakymo Nr. 1V-406 „Dėl Asmenų registravimo sertifikatams gauti ir konsultavimo paslaugų teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“. Šiame įsakyme buvo patikslintos asmenų registravimo sertifikatams gauti sąlygos, numatant, kad asmens, prašančio sudaryti sertifikatą, tapatybė turi būti nustatoma jam fiziškai dalyvaujant, o Lietuvos Respublikos piliečiams – pateikiant ir ATK arba pasą, t. y. dokumentą, kuriame, be kita ko, yra asmens nuotrauka ir parašas, taip pat aiškiau reglamentuota, pagal kokius dokumentus turėtų būti nustatoma ne Lietuvos Respublikos piliečių, prašančių sudaryti sertifikatus, tapatybė.

Tarnybos Tinklų ir informacijos saugumo departamento direktoriaus pavaduotojas Vaidotas Ramonas 2014 m. ėjo Europos elektroninio parašo priežiūros institucijų forumo (toliau – FESA) pirmininko pareigas, į kurias jis buvo išrinktas dvejiems metams 2012 m. Tiranoje (Albanija) vykusio FESA narių susitikimo metu, ir šioms pareigoms buvo perrinktas pakartotinai. FESA nariai yra įstaigų, atsakingų už elektroninio parašo priežiūrą, kaip tai yra nurodyta 1999 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 1999/93/EB dėl Bendrijos elektroninių parašų reguliavimo sistemos (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 24 tomas, p. 239) (toliau – Direktyva dėl Bendrijos elektroninių parašų reguliavimo sistemos), atstovai (šiuo metu FESA sudaro atstovai iš 26 ES valstybių narių ir šalių kandidačių ir Izraelio). FESA paskirtis – skatinti bendradarbiavimą tarp elektroninio parašo priežiūros institucijų ir rengti bendras pozicijas bendraujant su politinėmis ir techninėmis organizacijomis. FESA nariai renkasi reguliariai bent du kartus per metus, šių susitikimų metu keičiasi informacija ir aptaria bendradarbiavimo aspektus. Vienas pagrindinių 2014 m. svarstytų klausimų buvo susijęs su pasirengimu naujam teisiniam elektroninio parašo reguliavimui – eIDAS reglamento įgyvendinimui ir taikymui.

Siekdama pasirengti eIDAS reglamento įgyvendinimui, Tarnyba analizavo eIDAS reglamento nuostatas, susijusius standartus, vertino galiojančių nacionalinių teisės aktų pripažinimo netukusiais galios, pakeitimo ir naujų nacionalinių teisės aktų priėmimo poreikį, dalyvavo tarptautinėje Europos Komisijos kuruojamoje eIDAS reglamento ekspertų darbo grupės ir eIDAS reglamento komiteto veikloje.

2014 m. Tarnybos atstovas tęsė pradėtą veiklą 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje (OL 2006 L 376, p. 36) (toliau –

Paslaugų direktyva 2006/123/EB) techninėje darbo grupėje, dalyvavo šios darbo grupės posėdžiuose, kuriuose svarstyti klausimai dėl patikimųjų sąrašų adaptavimo atliekant Paslaugų direktyvoje 2006/123/EB nustatytas procedūras elektroninėmis priemonėmis. Šioje darbo grupėje taip pat buvo svarstomi elektroninio parašo formatų ir elektroninio parašo patikros klausimai.

eIDAS REGLAMENTAS

eIDAS reglamentas, kurio dauguma nuostatų įsigalios 2016 m. liepos 1 d., keičia elektroninio parašo teisinį reguliavimą. Pagal naująjį reguliavimą keisis elektroninio parašo sąvoka, išsiplės priežiūros apimtis, pavyzdžiui, bus prižiūrimos elektroninio registruoto pristatymo ir interneto svetainių tapatumo nustatymo paslaugos, pasikeis reikalavimai eIDAS reglamento taikymo srities rinkos dalyviams, įskaitant ir sertifikavimo paslaugų teikėjams, kurie, vadovaujantis eIDAS reglamentu, bus vadinami patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjais.

Bus prižiūrimi tiek kvalifikuoti, tiek nekvalifikuoti patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjai. Nekvalifikuoti patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjai taip pat bus atsakingi už bet kokią tiesioginę žalą fiziniam ir juridiniam asmeniui, padarytą dėl eIDAS reglamente jiems keliamų reikalavimų nesilaikymo. Patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjai nustatytais atvejais turės atlikti privalomą auditą.

Itin svarbu paminėti, kad eIDAS reglamentu pradedama reguliuoti elektroninė atpažintis ES mastu, padedami teisiniai pamatai tarpvalstybinei elektronei atpažinčiai siekiant gauti ir teikti tarpvalstybines elektrones paslaugas ES.

eIDAS reglamentas turės didelės įtakos Lietuvos Respublikos elektroninio parašo teisei bazei. Pagrindiniai eIDAS reglamento įgyvendinimo aspektai, pareikalausiantys naujų teisėkūros iniciatyvų, iš esmės susiję su trimis aspektais: daugiau reglamentuojamų paslaugų, nustatytu privalomu abipusiu elektroninės atpažinties priemonių atpažinimu ES naudojantis elektroninėmis viešosiomis ir administracinėmis paslaugomis ir daugiau elektrones paslaugas prižiūrinčios institucijos funkcijų. Atsižvelgiant į tai, taip pat siekiant nacionalinį teisinį reguliavimą suderinti su eIDAS reglamente numatytu reguliavimu ir sudaryti pagrindą tinkamam eIDAS reglamento nuostatų veikimui, 2015–2016 m. bus keičiamas esamas nacionalinis elektroninio parašo teisinis reguliavimas.

ELEKTRONINIO PARAŠO NAUDOJIMAS

Lietuvos Respublikos elektroninio parašo teisinė bazė užtikrina plačias galimybes naudoti elektroninį parašą: juridiniai asmenys gali jį naudoti vidaus dokumentams (pvz., darbuotojų prašymams, ataskaitoms) ir siunčiamiems raštams pasirašyti, taip pat juo asmenys (įskaitant ir fizinius asmenis) gali pasirašyti sutartis, prašymus, skundus ir kitus dokumentus. Elektroninis parašas yra naudojamas ne tik elektroniškai dokumentams pasirašyti, bet ir pritaikomas naudojantis elektroninėmis paslaugomis.

Remiantis turimais duomenimis, darytina išvada, kad asmenų susidomėjimas elektroninio parašo panaudojimo galimybėmis pastebimai auga. Pagrindinės to priežastys, manytina, yra esamos pakankamos teisinės prielaidos naudoti elektroninį parašą ir plačiai naudojamų viešųjų paslaugų perkėlimas į elektroninę erdvę.

Vertinant elektroninio parašo naudojimą viešajame sektoriuje, pastebėtina, kad šiuo metu galiojantys teisės aktai suteikia galimybę asmenims prašymus ir skundus viešojo sektoriaus

institucijoms teikti elektroniniu būdu ir tokia pačia forma gauti atsakymus⁵. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 23 straipsnio 2 dalimi, skundai, pateikti elektroniniu paštu, turi būti pasirašyti elektroniniu parašu. Atsakymai į šiuos skundus pateikiami asmeniui elektroniniu paštu, o asmenų pageidavimu – siunčiami paštu skunde nurodytu adresu arba įteikiami asmeniškai. Atsakymas, siunčiamas elektroniniu paštu, turi būti pasirašytas viešojo administravimo subjekto vadovo arba jo įgalioto pareigūno, arba valstybės tarnautojo saugiu elektroniniu parašu. Vadovaujantis Asmenų prašymų nagrinėjimo ir jų aptarnavimo viešojo administravimo institucijose, įstaigose ir kituose viešojo administravimo subjektuose taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. 875 „Dėl Asmenų prašymų nagrinėjimo ir jų aptarnavimo viešojo administravimo institucijose, įstaigose ir kituose viešojo administravimo subjektuose taisyklių patvirtinimo“, 24 punktu, asmens prašymas, pateiktas elektroniniu būdu ir pasirašytas elektroniniu parašu, prilyginamas prašymui raštu. Reikalavimai elektroniniu parašu pasirašytam prašymui detalizuojami šių taisyklių 25 punkte.

Tam, kad viešojo sektoriaus institucijos galėtų be apribojimų dirbti su elektroniniais dokumentais, yra reikalingos elektroninių dokumentų valdymo sistemos. Tarnybos žiniomis, siekdamas elektroninių dokumentų valdymo sistemų negalinčioms įsigyti institucijoms (ypač nedidelėms ir nesudėtingą organizacinę struktūrą turinčioms biudžetinėms įstaigoms, kuriose dokumentų srautai nedideli ir kuriose diegti ir palaikyti nuosavas elektroninių dokumentų valdymo sistemas būtų finansiškai nenaudinga) sudaryti galimybę dirbti su elektroniniais dokumentais, Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Susisiekimo ministerijos (toliau – IVPK prie SM) vykdo elektroninių dokumentų valdymo paslaugos Valstybės informacinių išteklių sąveikumo platformos aplinkoje kūrimo darbus.

Elektroninį parašą ir elektroninius dokumentus naudoti viešajame sektoriuje paskatino ir nuo 2014 m. sausio 1 d. pradėję veikti modernizuota Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinė sistema (toliau – TAIS) ir Teisės aktų registras (toliau – TAR), kuriuose yra integruotos elektroninių dokumentų pasirašymo priemonės. Teisės aktų informacinės sistemos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Seimo kanclerio 2008 m. spalio 24 d. įsakymu Nr. 400-ĮVK-343 „Dėl Teisės aktų informacinės sistemos nuostatų patvirtinimo“, 4 punkte nurodytos pagrindinės TAIS funkcijos, tarp kurių – rengti teisės aktų projektus elektroniniu būdu (4.2 papunktis), formuoti ir tikrinti elektroniniu parašu pasirašytus elektroninius dokumentus (4.3 papunktis). Vadovaujantis Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 19 straipsnio 3 dalimi, teisės akto įregistravimas ir paskelbimas TAR laikomas oficialiu teisės akto paskelbimu. TAR objektų, išvardytų Teisėkūros pagrindų įstatymo 6 straipsnyje, pateikimo TAR tvarkytojui, elektroniniu parašu pasirašytų elektroninių dokumentų tikrinimo ir autentiškumo patvirtinimo, teisės aktų įregistravimo ir jų oficialaus paskelbimo TAR tvarką nustato Teisės aktų pateikimo, registravimo ir skelbimo Teisės aktų registre tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Seimo kanclerio 2013 m. gruodžio 5 d. įsakymu Nr. 400-ĮVK-369 „Dėl Teisės aktų pateikimo, registravimo ir skelbimo Teisės aktų registre tvarkos aprašo patvirtinimo“. Pastebėtina, kad TAIS

⁵ Valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų ir įmonių, kitų subjektų, įgaliotų atlikti viešojo administravimo funkcijas, valstybės įgaliotų asmenų rengiamų ir iš nevalstybinių organizacijų, privačių juridinių ir fizinių asmenų gaunamų elektroniniu parašu pasirašytų oficialių elektroninių dokumentų ir jų gyvavimo ciklo užtikrinimo programinių priemonių reikalavimus nustato Elektroniniu parašu pasirašyto elektroninio dokumento specifikacija ADOC-V1.0, patvirtinta Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2009 m. rugsėjo 7 d. įsakymu Nr. V-60 „Dėl Elektroniniu parašu pasirašyto elektroninio dokumento specifikacijos ADOC-V1.0 patvirtinimo“.

pateikiami elektroniniai dokumentai gali būti, o TAR – turi būti pasirašyti elektroniniu parašu ir atitikti ADOC specifikacijoje⁶ nustatytus reikalavimus.

Privačiajame sektoriuje didžiausią įtaką elektroninių paslaugų plėtrai turintys bankai taip pat jau yra pritaikę savo elektroninių paslaugų sistemas elektroninio parašo naudotojams. AB DNB bankas, Danske Bank A/S Lietuvos filialas, „Swedbank“, AB, AB SEB bankas, UAB Medicinos bankas, Nordea Bank AB Lietuvos skyrius, AB „Citadele“ bankas elektroninio parašo naudotojams jau leidžia prisijungti prie jų sistemų elektroninio parašo priemonėmis, o dalis šių bankų savo klientams leidžia elektroniniu parašu pasirašyti atliekamas operacijas, sutartis ir kitus svarbius dokumentus. Toks elektroninio parašo panaudojimas elektroninės bankininkystės sistemose padidina finansinių operacijų saugumą.

Atkreiptinas dėmesys, kad pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis, Lietuvos verslo įmonėse elektroninis parašas, suformuotas saugia parašo formavimo įranga ir patvirtintas galiojančiu kvalifikuotu sertifikatu, naudojamas vis aktyviau – 2014 m. 87,1 proc. šalies gamybos ir paslaugų įmonių, kuriose dirba 10 ir daugiau darbuotojų, naudojosi elektroniniu parašu (2013 m. – 85,8 proc.). Tikėtina, kad tokią situaciją lemia tai, jog dalį privalomų verslui procedūrų verslo įmonės gali atlikti tik elektroniniu būdu, o tai ir lemia poreikį ir naudotis saugiomis elektroninėmis pasirašymo priemonėmis.

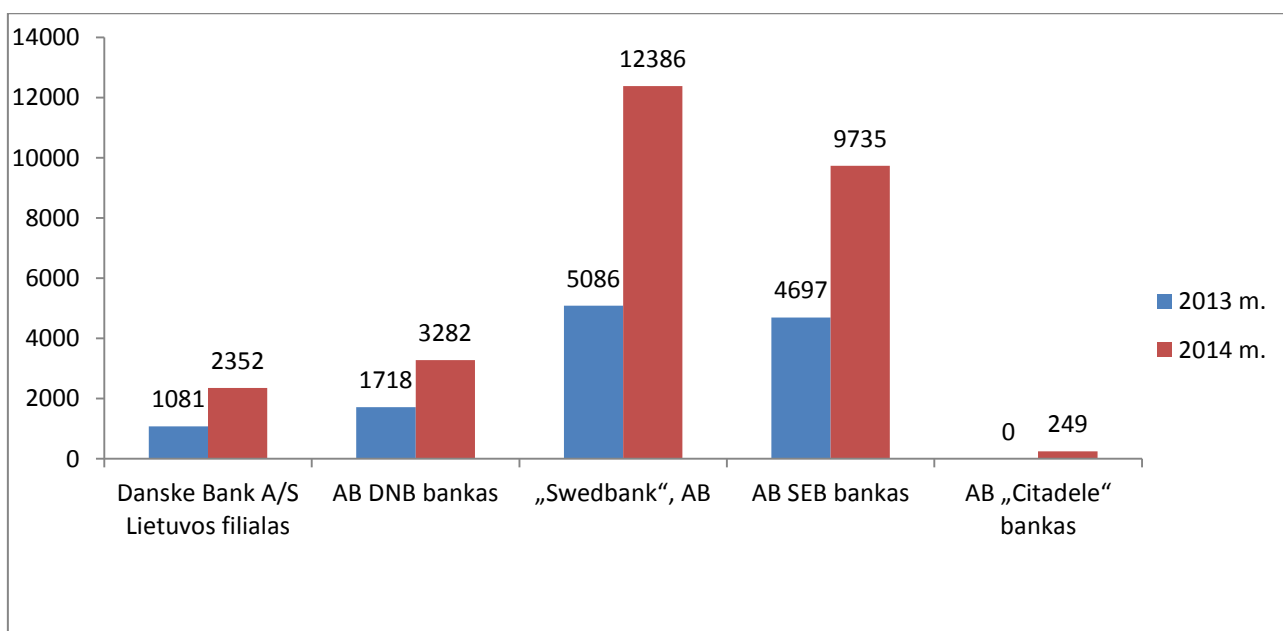
Nesant technologinių galimybių fiksuoti visus elektroninio parašo naudojimo atvejus, elektroninio parašo naudojimo Lietuvoje mastą įvertinti galima analizuojant atskirus viešųjų elektroninių paslaugų rinkos segmentus arba vykdant tyrimus. Norėdama įvertinti, kaip aktyviai elektroninis parašas naudojamas Lietuvoje veikiančių bankų elektroninių paslaugų sistemose, Tarnyba šių bankų paprašė pateikti informaciją apie jų sistemose panaudotų kvalifikuotų sertifikatų skaičių. Apibendrinti duomenys apie kai kurių bankų elektroninių paslaugų sistemose 2013–2014 m. naudotų kvalifikuotų sertifikatų skaičių pateikiami 4 lentelėje.

4 lentelė. Lietuvos bankuose naudotų kvalifikuotų sertifikatų skaičius 2013–2014 m.

Banko pavadinimas	Naudotų kvalifikuotų sertifikatų skaičius 2013 m.	Naudotų kvalifikuotų sertifikatų skaičius 2014 m.
Danske Bank A/S Lietuvos filialas	1 081	2 352
AB DNB bankas	1 718	3 282
„Swedbank“, AB	5 086	12 386
AB SEB bankas	4 697	9 735
AB „Citadele“ bankas	–	249

Šaltinis: Tarnyba

⁶ Elektroniniu parašu pasirašyto elektroninio dokumento specifikacija ADOC-V1.0, patvirtinta Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2009 m. rugsėjo 7 d. įsakymu Nr. V-60 „Dėl Elektroniniu parašu pasirašyto elektroninio dokumento specifikacijos ADOC-V1.0 patvirtinimo“.

7 pav. Lietuvos bankuose naudotų kvalifikuotų sertifikatų skaičius 2013–2014 m.

Šaltinis: Tarnyba

5 lentelėje pateikti duomenys apie kai kurių Lietuvos bankų sistemose elektroniniu parašu pasirašytų elektroninių operacijų skaičių 2014 m.

5 lentelė. Lietuvos bankų sistemose elektroniniu parašu pasirašytų elektroninių operacijų skaičius 2014 m.

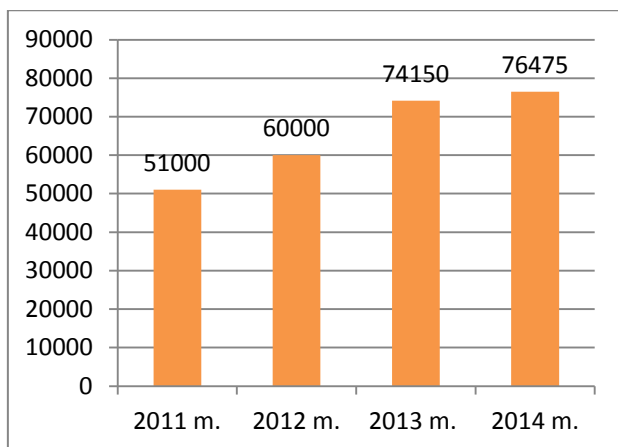
Banko pavadinimas	Elektroniniu parašu pasirašytų transakcijų skaičius 2014 m.
Danske Bank A/S Lietuvos filialas	114 731
AB DNB bankas	108 519
„Swedbank“, AB	177 393 ⁷
AB SEB bankas	625 000
AB „Citadele“ bankas	2 258

Šaltinis: Tarnyba

Siekdama įvertinti elektroninio parašo naudojimo pokyčius keturiuose organizacijose, kurių elektroninių paslaugų sistemos yra plačiausiai naudojamos elektroninio parašo naudotojų, – Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – „Sodra“), VĮ RC, Viešųjų pirkimų tarnybos (toliau – VPT) ir Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – VMI) – Tarnyba taip pat šių institucijų paprašė pateikti statistinę informaciją apie elektroninio parašo naudojimą jų elektroninių paslaugų sistemose⁸.

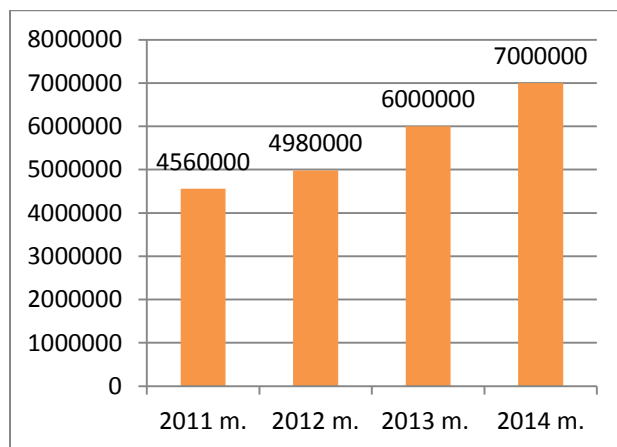
⁷ Duomenys Tarnybai buvo pateikti už 2014 m. rugsėjo – lapkričio mėn.

⁸ Apie „Sodros“, VĮ RC, VPT ir VMI teikiamas elektronines paslaugas informacija buvo pateikta Elektroninio parašo įstatymo įgyvendinimo 2011 m. ataskaitoje.

8 pav. Asmenų, naudojusių elektroninių paslaugų sistemose „Sodros“ elektroninių paslaugų sistemose, skaičiaus dinamika 2011–2014 m.

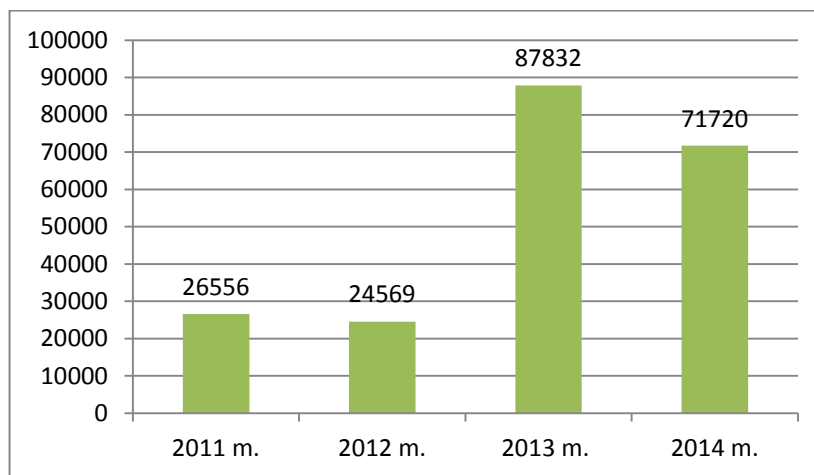
Šaltinis: „Sodra“

9 pav. „Sodros“ elektroninių paslaugų sistemose pasirašytų elektroninių dokumentų skaičiaus dinamika 2011–2014 m.

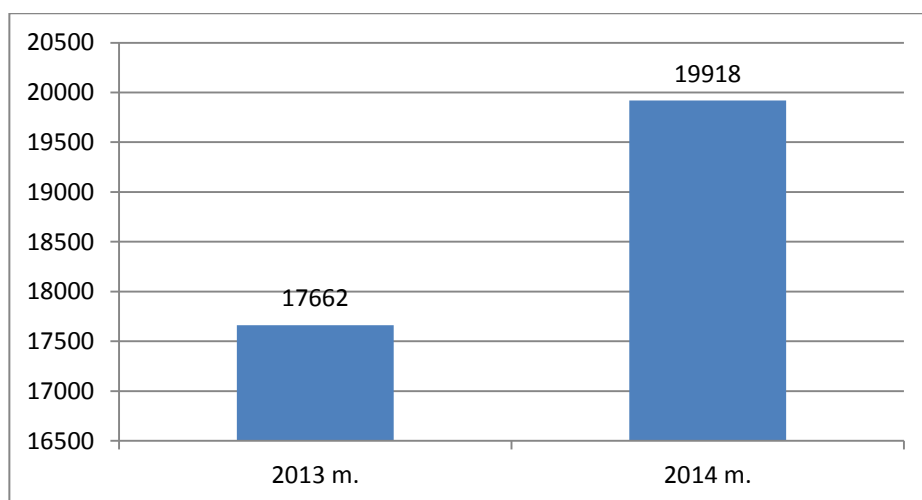
Šaltinis: „Sodra“

„Sodros“ duomenimis, per 2011 m., 2012 m., 2013 m. ir 2014 m. jos elektroninių paslaugų sistemose panaudoti atitinkamai 51 000, 60 000, 74 150 ir 76 475 kvalifikuoti sertifikatai (8 pav.). Per nurodytuosius metus buvo pasirašyta atitinkamai 4 560 000, 4 980 000, 6 000 000 ir 7 000 000 elektroninių dokumentų (9 pav.). VPT nurodė, kad per 2011 m., 2012 m., 2013 m. ir 2014 m. elektroniniu parašu buvo pasirašyti atitinkamai 26 556, 24 569, 87 832 ir 71 720 viešųjų pirkimų procedūrų metu pateiktų pasiūlymų (10 pav.), o 2013 m. ir 2014 m. VPT elektroninių paslaugų sistemose panaudoti atitinkamai 17 662 ir 19 918 kvalifikuotų sertifikatų (11 pav.).

10 pav. Pasiūlymų, pasirašytų elektroniniu parašu viešųjų pirkimų procedūrų metu, skaičiaus dinamika 2011–2014 m.

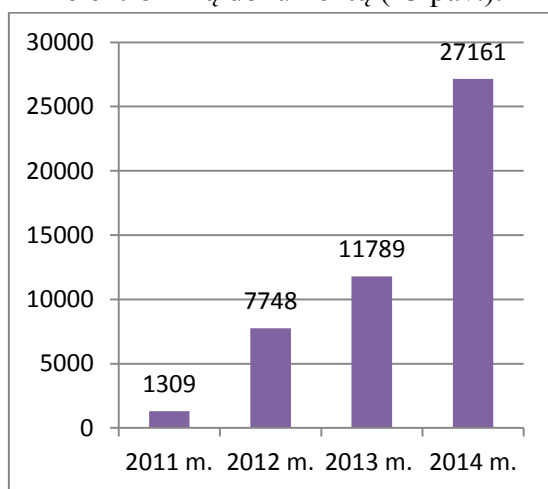
Šaltinis: VPT

11 pav. VPT elektroninių paslaugų sistemose panaudotų kvalifikuotų sertifikatų dinamika 2013–2014 m.

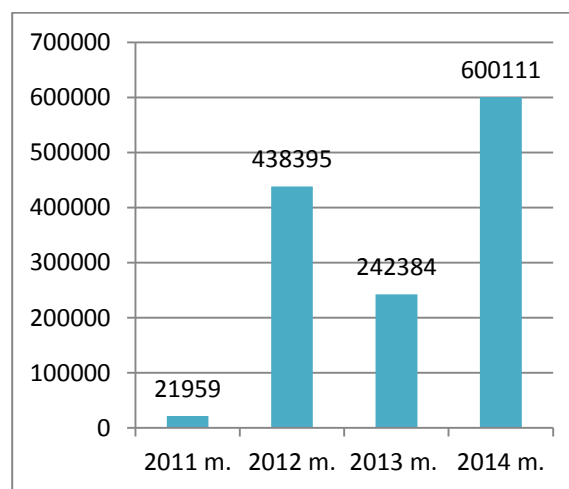
Šaltinis: VPT

Remiantis VĮ RC pateiktais duomenimis, per 2011–2014 m. VĮ RC elektroninių paslaugų sistemose dokumentams pasirašyti buvo panaudota atitinkamai 1 309, 7 748, 11 789 ir 27 161 kvalifikuotas sertifikatas (12 pav.) ir buvo pasirašyta atitinkamai 21 959, 438 395, 242 384⁹ ir 600 111 elektroninių dokumentų (13 pav.).

12 pav. Asmenų, naudojusių elektroninį parašą VĮ RC elektroninių paslaugų sistemose, skaičiaus dinamika 2011–2014 m.

Šaltinis: VĮ RC

13 pav. Elektroninių dokumentų, pasirašytų elektroniniu parašu VĮ RC elektroninių paslaugų sistemose, skaičiaus dinamika 2011–2014 m.

Šaltinis: VĮ RC

VMI Elektroninio deklaravimo sistemoje (EDS) ir Elektroninio švietimo, konsultavimo ir elektroninių paslaugų informacinėje sistemoje (Mano VMI) įdiegti vienodi sprendimai naudotojams autentifikuoti elektroninio parašo priemonėmis panaudojant stacionariąją (skirtą naudotis lustinėmis kortelėmis ir USB kriptografiniais raktais) ir mobiliąją infrastruktūras (skirta naudotis SIM

⁹ VĮ RC duomenimis, elektroninių dokumentų skaičiaus sumažėjimui turėjo įtakos tai, kad VĮ RC 2013 m. nustojo pasirašinėti elektronines sąskaitas faktūras, siunčiamas visiems VĮ RC klientams elektroninėmis priemonėmis, elektroniniu parašu.

kortelėmis). Norint naudoti stacionariąją elektroninio parašo infrastruktūrą, būtina deklaruoti sertifikatą VMI informacinėse sistemose, jį susiejant su sistemos (-ų) naudotoju (mobiliojo elektroninio parašo naudotojams sertifikatų deklaruoti nebūtina).

VMI duomenimis, jos informacinėse sistemose iš viso registruotas 18 121 deklaruotas sertifikatas, o per 2014 m. suformuoti ir elektroniniu parašu pasirašyti 35 679 dokumentai.

Pagal IVPK prie SM užsakyto Lietuvos gyventojų elektroninio parašo naudojimo 2014 m. tyrimą¹⁰, 12 proc. gyventojų teigia turintys ATK su joje įrašytais elektroninio parašo formavimo duomenimis. Gerokai mažesnė dalis gyventojų nurodė, kad turi mobiliojo elektroninio parašo priemonę (2 proc.), USB kriptografinį raktą ar lustinę kortelę su elektroninio parašo formavimo duomenimis (3 proc.).

IVPK prie SM užsakymu atlikta Lietuvos gyventojų apklausa rodo, kad kokią nors priemonę, leidžiančią gyventojui pasirašinėti duomenis kvalifikuotu elektroniniu parašu, teigia turintys 16 proc. Lietuvos gyventojų (arba 23 proc. internetu besinaudojančių respondentų).

Kaip rodo Tarnybos Lietuvos Respublikos elektroninio parašo įstatymo įgyvendinimo 2013 m. ataskaitos duomenys, 2014 m. pradžioje Lietuvoje buvo apie 900 000 ATK su galiojančiais elektroninio parašo sertifikatais – tai reiškia, kad tokią kortelę su galiojančiu sertifikatu turėjo apie 36 proc. 18 metų amžiaus ir vyresnių Lietuvos gyventojų. Tačiau, kaip rodo naujausia apklausa, didelė dalis asmenų, turinčių ATK, kuriomis sudaroma galimybė pasirašyti elektroniniu parašu, tiesiog nežino, kad turi tokią galimybę.

ELEKTRONINIO PARAŠO INFRASTRUKTŪROS PLĖTRA IR NAUDOJIMO SKATINIMAS

Elektroninio parašo infrastruktūrą galima būtų apibūdinti kaip priemonių, skirtų naudotis elektroniniu parašu ir visuomenės kompetencijai elektroninio parašo klausimais kelti, visumą. Skatindama elektroninio parašo infrastruktūros plėtrą ir elektroninio parašo naudojimą, Tarnyba kelia visuomenės kompetenciją ir konsultuoja asmenis elektroninio parašo naudojimo klausimais, skelbia informaciją apie Lietuvos kvalifikuotus sertifikatus sudarančius sertifikavimo paslaugų teikėjus, taip siekdama didinti elektroninio parašo naudotojų pasitikėjimą sertifikavimo paslaugų teikėjų teikiamomis paslaugomis.

2014 m. Tarnyba 93 kartus teikė konsultacijas (elektroniniu paštu, telefonu ir susitikimų metu) elektroninio parašo naudojimo klausimais asmenims, neteikiantiems sertifikavimo paslaugų. Tarnybos darbuotojai vedė mokymus ir atsakinėjo į pareiškėjų paklausimus dėl elektroninio parašo naudojimo bei teisės aktų taikymo (dėl elektroninio parašo galiojimo, kai yra pasibaigęs sertifikato galiojimas, asmens kodo naudojimo sertifikatuose, ES valstybėse narėse išduotų sertifikatų naudojimo Lietuvoje, elektroninio parašo formatų, priemonių, reikalingų pasirašyti elektroniniu parašu, sertifikatų galiojimo nutraukimo pagrindų, laiko žymos naudojimo, galimybių užsieniečiams gauti elektroninio parašo formavimo priemones Lietuvoje ir kt.). Buvo rengta ir teikiama informacija apie elektroninį parašą žiniasklaidos atstovams.

2014 m. buvo vykdoma Elektroninio parašo ir elektroninio dokumento nuotolinio mokymo sistemos www.elektroninisparasas.lt (toliau – Mokymo sistema) priežiūra, atnaujinta Mokymo sistemoje esanti informacija apie elektroninį parašą. Papildomai buvo pateikta informacija, kaip

¹⁰ Daugiau informacijos apie atliktą tyrimą <http://www.ivpk.lt/news/1987/151/16-Lietuvos-gyventoju-teigia-turintys-galimybe-naudotis-kvalifikuotu-e-parasu-taciau-tik-6-juo-naudojasi>.

paruošti kompiuterį darbui su elektroniniu parašu, nurodant, kokių programinių priemonių reikia, siekiant pasirašyti elektroninį dokumentą naudojantis fizinio asmens parašo formavimo duomenimis ir kvalifikuotu sertifikatu, esančiu USB kriptografinėje laikmenoje, ATK ar kitoje lustinėje kortelėje. Taip pat siekiant viešinti Mokymo sistemą, skatinti asmenis bendrauti su viešojo sektoriaus institucijomis elektroniniu būdu, buvo išsiųstas aplinkraštis valstybinėms įstaigoms, įmonėms, savivaldybių administracijoms, prašant naudoti Mokymo sistemos reklamjuostę savo interneto svetainėse, taip sudarant galimybę asmenims praktiškai susipažinti, kaip gali būti pasirašomi ir šioms institucijoms pateikiami elektroniniai dokumentai. Mokymo sistemoje galima gauti aktualią informaciją apie elektroninį parašą, peržiūrėti instrukcijas, kaip pasirašyti elektroninį dokumentą, pasitikrinti žinias sprendžiant testus, gauti elektroninį pažymėjimą apie sėkmingai išlaikytą testą.

Tarnyba 2014 m. bendradarbiavo su Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba svarstant klausimus dėl elektroninių dokumentų specifikacijų patvirtinimo, reikalavimų elektroninių dokumentų specifikacijoms ir PDF formato elektroninio dokumento specifikacijos poreikio, taip pat dalyvavo veikloje darbo grupės Elektroninio dokumento PDF formatu specifikacijai (toliau – Specifikacija) parengti, kuri buvo patvirtinta Lietuvos vyriausiojo archyvaro 2014 m. rugpjūčio 29 d. įsakymu Nr. VE(1.3 E)-42 „Dėl Elektroninio dokumento specifikacijos PDF-LT-V1.0 patvirtinimo“. Pagal Specifikaciją parengtais dokumentais turės galimybę keistis nevalstybinės organizacijos, privatūs juridiniai ar fiziniai asmenys, o viešojo sektoriaus institucijos privalės priimti šią Specifikaciją atitinkančius elektroninius dokumentus tik nuo 2017 m. sausio 1 d.

Tarnybos atstovai taip pat dalyvavo kitoje veikloje, susijusioje su elektroniniu parašu:

- Elektroninių dokumentų valdymo komisijos veikloje dėl elektroninio parašo naudojimo klausimų. Ši komisija yra nuolat veikiant Lietuvos vyriausiojo archyvaro patariamoji institucija, teikianti siūlymus dėl elektroninių dokumentų valdymą ir perdavimą toliau saugoti reglamentuojančių teisės aktų priėmimo ar pakeitimo, elektroninių dokumentų specifikacijų taikymo, geriausios praktiko perėmimo, taip pat dalyvaujanti rengiant elektroninių dokumentų specifikacijas ir vertinanti specifikacijų projektus, svarstanti kitus klausimus, susijusius su elektroninių dokumentų valdymu ir elektroninio parašo naudojimu;

- Paslaugų direktyvos 2006/123/EB įgyvendinimo techninės darbo grupės posėdyje dėl patikimųjų sąrašų;

- Lietuvos vyriausiojo archyvaro įsakymu sudarytos darbo grupės Elektroninio dokumento ADOC-V2.0 versijos (atnaujinta ADOC -V1.0 versija) formato specifikacijai atnaujinti ir parengti veikloje.

2014 m. Tarnybos atstovai organizavo ir vedė mokymus „Ką būtina žinoti apie saugumą internete ir elektroninį parašą“ Klaipėdos miesto savivaldybės viešojoje bibliotekoje.

Paskelbtos pozicijos dėl užsienio kvalifikuotus sertifikatus sudarančių sertifikavimo paslaugų teikėjų sudaromų kvalifikuotų sertifikatų platinimo Lietuvoje ir asmens kodo naudojimo kvalifikuotuose sertifikatuose.

Tarnyba ir Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija 2014 m. spalio 16 d. Lietuvoje suorganizavo Baltijos šalių ekspertų grupės susitikimą, kurio metu buvo aptariamos Baltijos šalių bendradarbiavimo galimybės elektroninio parašo, elektroninio dokumento ir elektroninės atpažinties srityje kuriant bendrą Baltijos šalių skaitmeninę rinką. Šios ekspertų grupės tikslas – palengvinti apsikeitimą elektroniniais dokumentais ir elektroninių paslaugų gavimą tarp Baltijos šalių pasitelkiant technines bei organizacines priemones. Šios darbo grupės pastangų dėka, kaip nurodyta 2014 m. gruodžio 5 d. Baltijos šalių ministrų pirmininkų pasirašytame bendrame

pranešime¹¹, šiandien jau sudaryta galimybė naudoti Lietuvos, Latvijos ir Estijos nacionalines ATK elektroniniams dokumentams, atitinkantiems kiekvienos šalies reikalavimus, pasirašyti. Susitikimo metu vertintos galimybės pasirašyti bendrą Baltijos šalių elektroninį dokumentą, tačiau Baltijos šalyse yra taikomi skirtingi elektroninių dokumentų valdymo modeliai (*Estijoje patvirtintas elektroniniams parašams skirtas standartas BDOC, kuris taikomas ir pasirašant elektroninius dokumentus, Latvijoje patvirtintas eDOC elektroninio dokumento formatas, o Lietuvoje – ADOC elektroninio dokumento formatas*), todėl patvirtinti vieną elektroninio dokumento formatą visoms Baltijos šalims yra sudėtinga. Atsižvelgiant į tai, šiuo metu pasirašyti bendrą elektroninį dokumentą tarp Baltijos šalių būtų galima trimis juridinę galią turinčiais egzemplioriais, t. y. trimis skirtingais Baltijos šalyse naudojamais elektroninių dokumentų formatais.

PRIORITETINĖS 2015 METŲ VEIKLOS KRYPTYS

Apžvelgus sertifikavimo paslaugų teikėjų veiklos ir jų priežiūros aspektus, taip pat remiantis visų kvalifikuotus sertifikatus sudarančių sertifikavimo paslaugų teikėjų pateiktais duomenimis, pastebėtina, kad, nors bendras kvalifikuotų sertifikatų skaičius sumažėjo, visuomenės suinteresuotumas elektroninio parašo priemonėmis ir elektroninio parašo naudojimu auga. Tokį rodiklį lėmė plačiai naudojamų viešųjų paslaugų perkėlimas į elektroninę erdvę, naujų ir anksčiau įdiegtų sprendimų, skirtų elektroninio parašo naudotojams, rinkoje plitimas bei informacijos apie elektroninį parašą sklaida. Pagrindiniai veiksniai, galintys turėti įtakos tolesniam elektroninio parašo naudotojų skaičiaus augimui, Tarnybos nuomone, išlieka panašūs kaip ir 2014 m.:

- plačiai naudojamų viešųjų paslaugų perkėlimas į elektroninę erdvę;
- patogių įrankių, skirtų pasirašyti elektroniniu parašu, sukūrimas;
- informacijos apie elektroninio parašo naudą viešinimas;
- asmenų kompetencijos elektroninio parašo srityje kėlimas.

Atsižvelgiant į šiuos veiksnius, prioritetinės Tarnybos veiklos kryptys, vykdančios elektroninio parašo priežiūros institucijos funkcijas ir skatinant elektroninio parašo naudojimą, 2015 m. išlieka šios:

- sertifikavimo paslaugų teikėjų veiklos priežiūra, siekiant užtikrinti, kad elektroninio parašo naudotojams būtų teikiamos kokybiškos ir patikimos sertifikavimo paslaugos;
- pasirengimas patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjų priežiūrai vadovaujantis eIDAS reglamento nuostatomis bei atitinkamų teisės aktų rengimas;
- asmenų kompetencijos ugdymas elektroninio parašo klausimais vystant Mokymo sistemą www.elektroninisparasas.lt;
- konsultacijų ir metodinės pagalbos raštu, telefonu ar elektroniniu paštu elektroninio parašo klausimais teikimas bei elektroninio parašo naudos viešinimas.

L. e. direktoriaus pareigas

Giedrius Pūras

¹¹ Nuoroda internete <https://valitsus.ee/en/news/meeting-baltic-prime-ministers-focused-joint-cooperation-projects>